

Η πρώτη απόπειρα νομοθετικής ρύθμισης της τεχνητής νοημοσύνης- Η επιρροή της στο χώρο εργασίας

Κυρίες και Κύριοι σύνεδροι ,

Ο ψηφιακός μετασχηματισμός βρίσκεται σε εξέλιξη, και επηρεάζει την καθημερινότητά μας, στη δουλειά, στο δημόσιο χώρο, καθώς και στο σπίτι και στην ιδιωτική σφαίρα. Είμαστε, ήδη, τακτικοί χρήστες και καταναλωτές πληροφοριών και η εξάρτησή μας από τα παράγωγα της τεχνολογίας, διαμορφώνει τον τρόπο που παίρνουμε αποφάσεις, τον τρόπο που αλληλεπιδρούμε, ακόμη περισσότερο το πώς νιώθουμε. Αυτή η τάση φαίνεται να είναι μη αναστρέψιμη.

Σε αυτό το πλαίσιο, η εισαγωγή και η εδραίωση της τεχνητής νοημοσύνης στις ζωές μας είναι πλέον γεγονός. Το σύστημα αυτό και οι επιδράσεις του γίνονται αντιληπτές στην πλειοψηφία των τομέων του ανθρώπινου βίου. Μέσω του συστήματος της τεχνητής νοημοσύνης, δίνεται η δυνατότητα σε μια μηχανή να αναπαράγει τις γνωστικές λειτουργίες ενός ανθρώπου , όπως η μάθηση, ο σχεδιασμός, η δημιουργικότητα και σε κάποιες περιπτώσεις η σύνθετη σκέψη. Μοιραία, λοιπόν, καθίσταται η «εισβολή» του και στον τομέα των εργασιακών σχέσεων. Η ιστορία, εξάλλου, δείχνει ότι οι νέες τεχνολογίες αναδιαμορφώνουν τις κοινωνίες. Η Τεχνητή Νοημοσύνη έχει ήδη αλλάξει τον τρόπο που ζούμε και εργαζόμαστε. Κάνει τα τηλέφωνα μας, για παράδειγμα, να κατανοούν ό,τι λέμε και να συντάσσουν κείμενα και μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Σε αυτό το σημείο, όμως , θα πρέπει να γίνει ειδική μνεία στη σχέση τεχνητής νοημοσύνης και εργασιακών σχέσεων. Ανησυχία προκαλείται στον τομέα αυτό, λόγω του φόβου αντικατάστασης του ανθρώπου από τη μηχανή και

της ριζικής αλλαγής του εργασιακού σκηνικού με απώλεια παραδοσιακών και «χειροκίνητων» θέσεων εργασίας. Απαιτείται νομική προστασία και κατοχύρωση των προτύπων λειτουργίας του συστήματος σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αυτό επιχειρήθηκε να γίνει με το νόμο περί τεχνητής νοημοσύνης που υιοθετήθηκε στις 13 Μαρτίου 2024 από μέλη του Ευρωκοινοβουλίου με πλειοψηφία 523 υπέρ, 46 κατά και με 49 απουσίες.

Αρχικά, με τη χρήση συστήματος της τεχνητής νοημοσύνης μειώνονται τα λάθη που, ένας άνθρωπος, σε σύγκριση με μια μηχανή, είναι πιο πιθανό να κάνει. Λόγω του ότι οι αποφάσεις σε ένα σύστημα τεχνητής νοημοσύνης προέρχονται από βάσεις αλγορίθμων, τα περιθώρια λάθους ελαχιστοποιούνται. Επιπλέον, έχει ως αποτέλεσμα την ταχύτερη λήψη αποφάσεων και ως εκ τούτου την εξοικονόμηση χρόνου. Αυτό για μια εταιρεία, παραδείγματος χάριν, είναι ιδιαίτερος σημαντικό

Ειδικότερα, ο προαναφερόμενος κανονισμός στοχεύει στη θέσπιση κοινού ρυθμιστικού πλαισίου για την τεχνητή νοημοσύνη στην ΕΕ και έχει διατομεακή εφαρμογή. Είναι ο πρώτος ολοκληρωμένος νόμος για την τεχνητή νοημοσύνη στον κόσμο, ο οποίος φιλοδοξεί να γίνει παγκόσμιο πρότυπο. Ο Κανονισμός αυτός, αν και δεν περιλαμβάνει ευθέως κανόνες Εργατικού Δικαίου, επηρεάζει και τις εργατικές σχέσεις αφού οριοθετεί γενικά τη λειτουργία των συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης. Αυτός ο κανονισμός θεσπίζει υποχρεώσεις ανάλογα με το επίπεδο κινδύνου που μπορεί να προκαλέσει ένα σύστημα τεχνητής νοημοσύνης. Πιο συγκεκριμένα, το ρυθμιστικό πλαίσιο ορίζει τέσσερα επίπεδα κινδύνου στην τεχνητή νοημοσύνη: απαράδεκτος κίνδυνος, υψηλός κίνδυνος, περιορισμένος κίνδυνος και ελάχιστος ή καθόλου κίνδυνος.

Τα συστήματα υψηλού κινδύνου είναι εκείνα που έχουν σημαντικές και επιζήμιες επιπτώσεις στην υγεία, την ασφάλεια και τα θεμελιώδη δικαιώματα των ατόμων στην ΕΕ. Τέτοια συστήματα είναι, για παράδειγμα, εκείνα που

προορίζονται να χρησιμοποιηθούν ως κατασκευαστικά στοιχεία ασφάλειας προϊόντων, όπως παιχνίδια ή ιατρικές συσκευές καθώς και συστήματα που αξιολογούν την πιστοληπτική ικανότητα των ατόμων ή χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο της πρόσληψης όπως αναφέρω παρακάτω. Το Παράρτημα ΙΙΙ του Κανονισμού απαριθμεί συστήματα τεχνητής νοημοσύνης που ανήκουν σε οκτώ (8) θεματικές κατηγορίες, οι οποίες ταξινομούνται αυτόματα ως υψηλού κινδύνου. Αυτό περιλαμβάνει, ως ενιαία κατηγορία, την απασχόληση και τη διαχείριση εργαζομένων. Η γενική κατηγορία συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης που χρησιμοποιούνται στην απασχόληση χωρίζεται σε δύο υποκατηγορίες συστημάτων: α) συστήματα που χρησιμοποιούνται για πρόσληψη, και αξιολόγηση υποψηφίων εργαζομένων και β) συστήματα που χρησιμοποιούνται για τη λήψη αποφάσεων σχετικά με την εξέλιξη ή τη διακοπή εργασιακών σχέσεων, για την ανάθεση καθηκόντων με βάση την ατομική συμπεριφορά ή τα προσωπικά χαρακτηριστικά και για την παρακολούθηση και αξιολόγηση της απόδοσης και της συμπεριφοράς των ατόμων.

Ο κανονισμός που υπερψηφίσθηκε από τους ευρωβουλευτές απαιτεί από τους εργοδότες να προβούν σε συγκεκριμένες ενέργειες, με σκοπό τη διασφάλιση όλων από τη χρήση του συστήματος τεχνητής νοημοσύνης. Αρχικά, θα πρέπει να γίνει εκτενής ενημέρωση των εργαζομένων και των αντιπροσώπων αυτών ότι πρόκειται να εφαρμοστεί τέτοιο σύστημα καθώς και πώς αυτό θα επηρεάσει το περιβάλλον και τις συνθήκες της εργασίας. Επιπρόσθετα, χρειάζεται να προσληφθούν εκπαιδευμένα άτομα με εξειδικευμένες γνώσεις, που θα ενημερώσουν τους εργαζόμενους, τόσο για το σύστημα τεχνητής νοημοσύνης, όσο και για τις αλλαγές που αυτό θα επιφέρει, στο πλαίσιο του εργασιακού περιβάλλοντος. Ακόμη, απαιτείται να διενεργείται έλεγχος λειτουργίας του συστήματος. Σε περίπτωση που παρατηρηθεί κάποια διάκριση, θα πρέπει να διακοπεί η λειτουργία του συστήματος, να ενημερωθεί τόσο ο πάροχος όσο και η αρχή εποπτείας της

αγοράς. Τέλος , ύψιστης σημασίας είναι η συμμόρφωση με νόμους που είναι σχετικοί με την προστασία των προσωπικών δεδομένων.

Μπορεί να αποτελεί θετική εξέλιξη, η προσπάθεια ελέγχου, μέσω του ψηφισθέντος κανονισμού, των συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης και των επιδράσεών τους, όμως υφίστανται και ορισμένα αρνητικά σημεία σε αυτόν τον κανονισμό και κάποιες ελλείψεις. Ειδικότερα, στον κανονισμό υπάρχουν ορισμένες ασάφειες, οι οποίες αφήνουν περιθώρια παρερμηνείας. Γι' αυτόν το λόγο χρειάζεται να τεθούν συγκεκριμένα πρότυπα λειτουργίας του συστήματος. Το σύστημα θα πρέπει να είναι διαφανές και κατανοητό σε όλους όσοι πρόκειται να επηρεαστούν από αυτό. Προκειμένου να συμβεί αυτό, επιβάλλεται να υπάρχει ένα στάδιο διαβούλευσης των εργαζομένων και των οργανώσεων/σωματείων τους με τον εργοδότη, πριν την εφαρμογή του συστήματος. Συμπληρωματικά, θα πρέπει να υπάρχει ένας εξωτερικός συνεργάτης, ειδήμων στα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης, επιλεγμένος όμως από την πλευρά των εργαζομένων, που θα γνωμοδοτεί σε συνδυασμό με εκείνον τον ειδικά εκπαιδευμένο συνεργάτη που θα έχει τοποθετηθεί από τον εργοδότη. Βαρύνουσας σημασίας είναι και οι εκτιμήσεις για τους κινδύνους και γενικότερα για την επίδραση του συστήματος στις εργασιακές συνθήκες. Αυτονόητο είναι ότι θα πρέπει να υπάρχει διαβεβαίωση ότι ο άνθρωπος θα είναι κυρίαρχος παράγοντας σε όλη τη διαδικασία, αλλά και κατά τη διάρκεια της εφαρμογής του συστήματος.

Αναφορικά με τις επιπτώσεις των συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης στην απασχόληση των εργαζομένων, έχει επικρατήσει η άποψη ότι εκείνες θα εξαρτηθούν από την πολυπλοκότητα των εκτελούμενων εργασιών. Είναι γεγονός, ότι τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης αποδίδουν εξαιρετικά σε γραμματικές και αριθμητικές διεργασίες, ενώ σε περιστάσεις που απαιτείται κριτική και συνδυαστική σκέψη, τουλάχιστον προς το παρόν, αποτυγχάνουν.

Η πιο μετριοπαθής άποψη, αναφορικά με τις επιπτώσεις της τεχνητής νοημοσύνης στο εργασιακό πεδίο, καταλήγει στο ότι θα υπάρξουν επαγγέλματα που, ενδεχομένως, θα επηρεαστούν αρνητικά και επαγγέλματα που θα ευνοηθούν. Η αρνητική επιρροή μπορεί να συνίσταται, είτε σε οριστική εξαφάνιση ενός επαγγέλματος, είτε σε αντικατάσταση των εργαζομένων από μηχανήματα ή ρομπότ, είτε σε μερική αντικατάσταση σε ασχολίες που δεν απαιτούν συνθετική ή συνδυαστική σκέψη και αυτονομία-αυτοβουλία.

Σε πρόσφατη ανάλυση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, σχετικά με την επίδραση της τεχνητής νοημοσύνης στην παγκόσμια αγορά εργασίας, τα ευρήματα ήταν αξιολογημένα. Σχεδόν το 40% του εργατικού κόσμου εκτίθεται σε συστήματα τεχνητής νοημοσύνης. Οι νέες τεχνολογίες επηρεάζουν κατά βάση επαγγέλματα που απαιτούν πολλές ικανότητες και ως εκ τούτου κυρίως ο αναπτυσσόμενος κόσμος αντιμετωπίζει τους περισσότερους κινδύνους. Ταυτόχρονα, όμως, έχει και τις περισσότερες ευκαιρίες να αξιοποιήσει τα οφέλη της τεχνητής νοημοσύνης.

Στις προηγμένες οικονομίες, περίπου το 60 % των θέσεων εργασίας μπορεί να επηρεαστεί από την τεχνητή νοημοσύνη. Περίπου οι μισές από αυτές μπορεί να ωφεληθούν από την ενσωμάτωση της τεχνητής νοημοσύνης, ενισχύοντας την παραγωγικότητα. Για το άλλο μισό, οι εφαρμογές τεχνητής νοημοσύνης μπορεί να εκτελούν βασικές εργασίες που εκτελούνται αυτήν τη στιγμή από ανθρώπους, γεγονός που θα μπορούσε να μειώσει τη ζήτηση εργασίας, οδηγώντας σε χαμηλότερους μισθούς και μειωμένες προσλήψεις. Στις πιο ακραίες περιπτώσεις, ορισμένες από αυτές τις δουλειές μπορεί να εξαφανιστούν.

Επαγγέλματα στα οποία ένα σύστημα τεχνητής νοημοσύνης θα μπορούσε να αντικαταστήσει τον άνθρωπο είναι όσα σχετίζονται με την επικοινωνία, όπως υπάλληλοι εξυπηρέτησης πελατών ή υπάλληλοι υποδοχής σε

καταστήματα εστίασης. Επίσης, λογιστικές εργασίες όπως η τήρηση εμπορικών βιβλίων και οι εν γένει λογιστικές δραστηριότητες, θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν στο πλαίσιο της τεχνητής νοημοσύνης από ένα ρομπότ. Ήδη αρκετές εταιρείες, κατά βάση στο εξωτερικό, χρησιμοποιούν συστήματα τεχνητής νοημοσύνης προκειμένου να πραγματοποιηθούν βασικές λογιστικές και φορολογικές εργασίες. Επιρροή από την τεχνητή νοημοσύνη, θα μπορούσε να δεχτεί και ο κλάδος της διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού, το λεγόμενο HR management. Κάποιες από τις αρμοδιότητες του επαγγέλματος, όπως ο έλεγχος βιογραφικών, που δεν χαρακτηρίζονται από πολυπλοκότητα, θα μπορούσαν να αναληφθούν από συστήματα τεχνητής νοημοσύνης. Ωστόσο, ενέργειες όπως η πραγματοποίηση προσλήψεων, θα ήταν επισφαλές να πραγματοποιηθεί από ένα σύστημα τεχνητής νοημοσύνης, καθώς λόγω του αυτοματοποιημένου τρόπου που αυτά λειτουργούν είναι πιθανό να παρατηρηθούν δυσμενείς διακρίσεις κατά το στάδιο της πρόσληψης.

Ακόμη κι αν λάβουμε υπόψη την αισιόδοξη διάσταση, παραμένει το σημαντικό ζήτημα της ανεργίας των ατόμων που δεν θα μπορέσουν να απορροφηθούν στις νέες δημιουργούμενες θέσεις εργασίας που ενδέχεται να προκύψουν ή δεν θα μπορέσουν να προσαρμοστούν στις νέες εργασιακές συνθήκες και στις απαιτήσεις αυτών.

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η τεχνολογική εξέλιξη, που είναι αναπόφευκτη, πρέπει να είναι καλοδεχούμενη και να αντιμετωπίζεται ως ένα θετικό γεγονός. Όμως, το σύστημα της τεχνητής νοημοσύνης αποτελεί μια καινούρια συνθήκη, εν πολλοίς ανεξερεύνητη και προκαλεί δικαιολογημένα ανησυχία στην πλειονότητα των ανθρώπων. Η εισαγωγή δε του συστήματος αυτού και σε έναν τόσο ευαίσθητο τομέα, όπως αυτός της εργασίας, εκτός από ανησυχία συχνά προκαλεί και φόβο. Η εισαγωγή και η χρήση του συστήματος θα πρέπει να γίνεται με σύνεση και κυρίως με σεβασμό ως προς

τα δικαιώματα των εργαζομένων. Ο κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου , με τον οποίο επιχειρείται για πρώτη φορά η οριοθέτηση χρήσης του συστήματος είναι αναμφίβολα ένα πολύ θετικό, πρώτο βήμα. Βέβαια υπάρχει χώρος για διορθώσεις, προσθήκες και αλλαγές, ειδικότερα στο τμήμα που αφορά τις εργασιακές σχέσεις. Με αυτόν τον τρόπο θα επιχειρηθεί η απόλαυση των πλεονεκτημάτων που προσφέρει η πρόοδος της τεχνολογίας σε συνδυασμό με το σεβασμό των δικαιωμάτων όλων.

Σας ευχαριστώ για το χρόνο και την προσοχή σας.